

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อสำคัญไว้ 3 หัวข้อคือ

1. หลักการ สอนและประสิทธิภาพการสอน
2. แนวคิดและหลักการประเมินประสิทธิภาพการสอน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

* หลักการ สอนและประสิทธิภาพการสอน

จากการสำรวจพบว่า ใ้มีผู้ให้ความหมายของการสอนไว้หลายทัศนะดังต่อไปนี้
แพททู (Fattu 1960:7) ใ้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนทำไม่ว่าจะเป็นงานที่ผู้สอนทำเป็นรายบุคคลหรืองานที่ผู้สอนต้องทำร่วมกันเป็นกลุ่มใ้ให้ความหมาย โดยการจักประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนในรูปของเนื้อเรื่องวิชาและประสบการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้เราเหล่านั้นใ้มีการพัฒนาในด้านความคิด เหตุผล ทัศนคติ ทักษะอุปนิสัย และเห็นคุณค่าของความสำคัญของชีวิตในอนาคต"

ูก (Good 1973 :588) "การสอน หมายถึง การจักกิจกรรมการสอนของอาจารย์ ซึ่งรวมทั้งแก่การวางแผน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ใ้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และการควบคุมปฏิกริยาต่าง ๆ ของอาจารย์และนักศึกษา การจักสนใจ การจักผล และการปรับปรุงการสอนใ้ดีขึ้นกว่าเดิม"

มัวลี (Mouly 1973 : 12-13) "การสอนเป็นการ เสนอกลวิธีใ้ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการ ซึ่งครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการ กระตุ้นแนะนำและช่วยเหลือ ใ้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายใ้ได้ง่ายและเร็วขึ้น"

วิลส์ (Wiles 1975 : 10) "การสอน คือการช่วยเหลือแนะนำ การใ้ความรู้ การทำงานร่วมกับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ หน้าที่

สำคัญของอาจารย์ คือ ช่วยนักศึกษาในการวางแผนทำงานและวัดผลงานร่วมกับนักศึกษา โดยวิธีทางการวิทยาศาสตร์*

อาร์ สัมหลวี (2516 : 15) การสอน คือพฤติกรรมที่ผู้สอนกระทำหรือแสดง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนหรือเกิดการ เปลี่ยนแปลง

สุรสี อภรณ์สุวรรณ (2518 : 1013-1022) การสอน หมายถึงการ จัดสถานการณ์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวัดประ สมการณ์การเรียน มี 3 ประการด้วยกัน คือ สามารถให้สติใ้รับรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้าง สรรค์และเกิดปัญญา และเปลี่ยนเจตคติแก่ผู้เรียน ให้สนใจวิชาที่เรียนรู้คุณค่าของวิชา นั้น พร้อมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปในทางที่ดี

น้อมฤดี จงพฤษะ (2518 : 30) การสอน หมายถึง การจัด (Situa tion) หรือกิจกรรม (Activities) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ (Experiences) อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) ได้โดยสะดวกและง่าย ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม และพัฒนาทั้งทางกาย สมอง อารมณ์ และสังคม

สุมิทร คุณานุกร (2518 : 135) การสอน คือการที่บุคคลผู้หนึ่งนำเอา ความรู้สึนึกนึกคิดและชีวิตของตนเองมาเผยให้บุคคลอีกผู้หนึ่งทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ พิจารณาและเลือกสรร เอาคุณสมบัติ ทัศนคติ และค่านิยมที่จับใจ มายึดถือเป็นของตน เองและปฏิบัติตาม

ชัยพร วิชาวุธ (2518 : 17) การสอนเปรียบเสมือนขบวนการที่ เปลี่ยนสภาพบุคคลจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง

จากความหมายของการสอนจะเห็นว่า การสอนเป็นกิจกรรมของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพของการสอนจะขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพของผู้สอน

กูค (Good 1973 : 589) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอน ไว้ว่า "ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง การใช้แผนการสอนหรือวิธีการสอน ซึ่งทำ

ให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ"

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2518 : 84) กล่าวว่า ถ้าอาจารย์มุ่งหมายของการสอน และสอนตามหลักการสอนแล้ว ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ความมุ่งหมายของการสอนทั้งที่เป็นจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะของการสอน การสอนเช่นนี้เรียกได้ว่า เป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ

*สรุปว่า ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง การสอนที่ได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ประสงค์อย่างสมบูรณ์ ตามที่ใ้ก้ตั้งไว้ในแต่ละวิชา หรือที่ตั้งไว้ในหลักสูตร

ได้มีรายงานการวิจัย ตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ การสอนดังนี้

จันทร์ ชุมเมืองปัก (2508 : 23) ได้สรุปไว้ว่า ในการสอนนั้น ตัวประกอบ ที่มีผลทำให้การสอนมีประสิทธิภาพสมควรความมุ่งหมายมีด้วยกัน 7 ประการ คือ

1. การเตรียมและบันทึกการสอน
2. วิธีสอน
3. การทำและใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. อ่านหนังสือประกอบสำหรับผู้สอน
5. การวัดผล
6. น้ำใจและทัศนคติของผู้สอน
7. น้ำใจและทัศนคติของผู้เรียน

สุวัฑก นิยมคำ (2517 : 118) ให้ทัศนะว่า ในการที่จะทำให้การสอน ได้ผลดีมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนควรจะศึกษาตัวประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสียก่อน โดยสรุปว่า ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องมีอย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. ผู้เรียน ผู้สอนควรต้องรู้จักคุณสมบัติของผู้เรียนที่จะสอนว่าใครมีความสามารถทันไหน มีความสนใจและไม่สนใจอะไร มีพื้นฐานความรู้แค่ไหน มีพื้นฐานทางครอบครัวมาอย่างไร แบบฉบับของการเรียนรู้ของเขาเป็นอย่างไร เมื่อรู้ก็จะรู้จักวิธีสอนได้ถูกต้อง

2. ธรรมชาติของวิชาที่จะสอนและเนื้อเรื่องแต่ละเรื่อง ใ้แก่ การแบ่งสาขา ลำดับชั้นของเนื้อหาวิชา ตลอดจนวิธีสอนที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น ๆ
3. วัตถุประสงค์ของการสอนว่ากว้างไว้อย่างไร เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือเปล่า วัตถุประสงค์อย่างนี้จะใช้วิธีสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสม
4. เทคโนโลยี เช่น เทคนิคในการสอน การใช้อุปกรณ์การสอนและเครื่องมือช่วยสอนต่าง ๆ
5. สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น สภาพท้องถิ่น ความต้องการของชุมชน
6. ตัวผู้สอนเอง ผู้สอนจะต้องสำรวจตัวเองว่าตนเองมีความสามารถด้านไหน จุดอ่อนของตนเองมีอะไร แก้ไขได้หรือไม่ ควรทำอย่างไร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2518 : 98-105) ได้สรุปว่า ประสิทธิภาพการ
เรียนการสอนใน ระดับอุดมศึกษา ขึ้นอยู่กับตัวประกอบ 6 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมาย
2. ปรัชญา
3. หลักสูตร
4. กระบวนการ เรียนการสอน
5. การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงกระบวนการ
เรียนรู้และ
6. การวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของนิสิตนักศึกษา

ลีโน (Leno 1964 : 67) ได้สรุปลักษณะที่เป็นที่ต้องการสำหรับอาจารย์
ใน ระดับอุดมศึกษาที่จะทำให้การสอนเกิดประสิทธิภาพไว้ 6 ประการ คือ

1. เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อเรื่องวิชา
2. มีความเอาใจใส่ในงานในหน้าที่
3. มีความสามารถในการอภิปรายและยกพจน์ได้เป็นอย่างดี คัดข้อ
ข้อขัดแย้งอันเกิดจากทัศนคติที่แตกต่างกัน
4. มีความสามารถในการประมวลและถ่ายทอดวิชาการให้นักศึกษา
โดยก่อให้เกิดความสนใจ ยั่วยุและมีความหมาย
5. มีความสามารถในการประเมินผลอย่างยุติธรรม

6. มีความสามารถในการส่งเสริมความคิดอย่างมีวิจารณ์
แก่นักศึกษา

ฮาร์ท (Hart 1954 : 218) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน
จำนวน 1 พันคน เกี่ยวกับครูและการสอนของครูได้ผลดังนี้คือ

ครูที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถที่จะชักจูงให้นักเรียนเกิดความสนใจในวิชาที่
ตนสอน มีความฉลาดหลักแหลม มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีอารมณ์ขัน
และมีความสามารถที่จะกระตุ้นให้นักเรียนคิด
2. ครูต้องสนใจในตัวนักเรียน ให้ความร่วมมือกับนักเรียน และ
เป็นผู้นำในการคบหาสมาคม และมีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน
3. มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และให้ความนับถือในความคิด
เห็นของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงปัญหา

เมอร์เซด (Mursell 1954 : 19-22) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติและบทบาท
ของครูว่า ครูคือผู้จัดระบบเพื่อให้การเรียนของเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง
ประสิทธิภาพของครูจะขึ้นอยู่กับ

1. เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพโดย มีความจริงใจ และจิตวิทยาในการ
ดำเนินการสอน
2. ครูที่ดีจะช่วยกลุ่มผู้เรียนให้มองเห็นจุดหมายที่ร่วมกันของกลุ่ม
3. ครูที่ดีจะเป็นตัวแทนและแจกแจงความรับผิดชอบให้มากที่สุดเท่าที่
จะทำได้

ริสค์ (Risk 1958 : 11) ได้กล่าวว่า ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอน
ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รู้ประสบการณ์การเรียนเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียน และควร
ทราบวิธีการจัดและให้ประสบการณ์ตรง การใช้เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพใช้ได้ง่าย
และสะดวก

มีพจนานุกรม (2515 : 98) พบลักษณะของครูที่ 9 ประการ คือ ส่งเสริมยกย่องชมเชยนักเรียน เมตตากรุณา มีการสอนที่ ให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียน มีเหตุผล เป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม ซื่อตรง อุปลารณ์นักเรียน มีความสัมพันธ์อันดีแก่นักเรียน

พจนานุกรม (2518 : 26-28) กล่าวถึงประสิทธิภาพการเรียนการสอนไว้ว่า เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ครูควรปฏิบัติดังนี้

1. วางจุดมุ่งหมายในการสอนไว้ว่า เมื่อสอนวิชานั้นไปแล้ว ต้องการให้เกิดอะไร หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไรบ้าง
2. สืบเสาะตรวจสอบก่อนสอน เพื่อทราบพื้นฐานอันเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ทักษะความรู้ในเนื้อหาวิชา ทศนคติ
3. ทำการสอนโดยใช้วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และประสบการณ์ที่ครูคาดว่า จะก่อให้เกิดผลสำเร็จ

วิเชียร นิกะภูด (2513 : 75) ได้ศึกษาความนึกเห็นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกคณะต่อการใช้เครื่องมือและวัสดุโสตทัศนูปกรณ์ พบว่า อาจารย์ทุกคณะเห็นว่าอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ช่วยการบรรยายได้ผลดี คณะศึกษาศาสตร์เห็นว่า ช่วยการบรรยายได้ผลดีมีจำนวนมากที่สุด คณะสังคมศาสตร์ มีความเห็นว่า มีความสำคัญต่อการบรรยายจะขาดเสียมิได้จำนวนมากที่สุด คณะศึกษาศาสตร์ ใช้แผนภูมิมากที่สุด ส่วนสไลด์ขนาด 2 + 2 และเครื่องฉายภาพ แผนภาพ หุ่นจำลอง และเครื่องขยายเสียง ต้องการอันดับรองลงไป คณะสังคมศาสตร์ ต้องการแผนภูมิตั้งแต่มากที่สุด และไม่จำเป็นต้องใช้ฟิล์มลูป เครื่องรับโทรทัศน์ และโทรทัศน์วงจรปิด และคณะต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้กระดานภาพขนาด $3 \frac{3}{4} + 4$ นิ้วมากที่สุด

วินัย งามแสง (2511 : 70) ได้ศึกษาคุณค่าการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนในโรงเรียนและวิทยาลัย ตามโครงการ เงินกู้ เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผลการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ทำให้ให้นักเรียนนักศึกษาเกิดความพอใจ สนใจและเข้าใจบทเรียน คือ ร้อยละ 79.47 ช่วยการสอนในช่วงเวลานั้นได้ผลดีเป็นอันมาก ร้อยละ 69.70 ทำให้อธิบายบทเรียน

งานชิ้น ร้อยละ 62.08 การใช้และไม่ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ผลการ เรียนของนักเรียน เท่ากันมีเพียงร้อยละ 2.31

สรุปว่า การสอนด้วยสื่อทัศนูปกรณ์จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการสอนโดยนำเอาอุปกรณ์มาช่วยนี้ไม่ใช่ผู้สอนจะชี้แจงหรือไม่มีความรู้ แต่เป็นการช่วยแก้ปัญหาการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรู้ เห็น อย่างชัดเจนและกว้าง ๆ ในแนวทางที่จะกระทำทำ นาย นักศึกษาควร อยากรู้ อยาก เห็นแล้วทำการค้นคว้าหาความรู้ที่ตกลงไปอีก

* นอกจากจะคำนึงถึงประสิทธิภาพการสอนที่เกิดจากตัวครูโดยตรง ได้แก่ วิธีการ เสนอการสอน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้เรียน และทิวทัศน์สอนแล้ว องค์ ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บรรยากาศของห้องเรียน ได้แก่

1. ห้องเรียนที่เหมาะสม คือ มีขนาดพอเหมาะ มีการถ่ายเท อากาศที่ดี
2. การมีแสงสว่างพอควร สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในห้อง เรียนได้ชัดเจน
3. การมีโต๊ะเรียน เก้าอี้ นั่ง เหมาะกับผู้เรียนในแต่ละระดับ และ แต่ละวิชา
4. อื่น ๆ เช่น เวลาในการสอน เป็นต้น (Tro Jeah 1971 : 135)

* เรื่องนี้ ฮิลการ์ด (Hilgard 1969 : 265) ให้ความเห็นว่า ขนาด ของห้องเรียน การอภิปราย การบรรยาย การใช้อุปกรณ์การสอน จะให้ประสิทธิภาพ การสอนที่แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็จะขึ้นอยู่กับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการ สอนด้วย

* แนวคิดและหลักการประเมินประสิทธิภาพการสอน

ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวางและได้คำทอ้มก่อนข้างจะตรงกันใน เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนในแง่ต่าง ๆ ที่สำคัญ สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการประเมิน
2. ปัจจัยที่ส่งถึงประสิทธิภาพการสอนที่ควรประเมิน
3. ผู้ที่ให้ข้อมูลในการประเมิน
4. วิธีการในการประเมิน

วัตถุประสงค์ในการประเมิน

1. ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการสอนของอาจารย์ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาการสอนของอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพโดยตรง และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงบริการด้านการสอน

2. ใช้ในการตัดสินใจด้านการบริหารบุคคล โดยถือว่าการสอนเป็นภารกิจหลัก เป็นภารกิจแรกของการเป็นอาจารย์ และเป็นภารกิจหลักตลอดไปของการเป็นอาจารย์ ดังนั้น การใช้ผลการประเมินเพื่อพิจารณาการปฏิบัติราชการ การเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ เป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ (พวงแก้ว ทุมยณก และพรรัตน์ หัสยากร 2526 : 5)

3. เพื่อใช้เป็นข้อมูล ให้มีนักศึกษาตัดสินใจเลือกลงวิชาเรียน การให้ข้อมูลในการเลือกเรียนที่ถูกต้องเหมาะสม มีความจำเป็น ไม่เช่นนั้นผู้เรียนจะได้ข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นข่าวลือมากกว่า (ไพฑูริย์ สินดารัตน์ 2525 : 197)

4. เพื่อประโยชน์ในการวิจัยทางด้านการเรียนการสอน มุ่งเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง โดยใช้ผลของการประเมิน เพื่อหาประสิทธิภาพการสอน หารูปแบบของการสอนที่ดี และองค์ประกอบการสอนในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในเรื่องการสอน การทำนายผลการสอนและการพิจารณาความดีความชอบให้ การดำเนินการสอนดำเนินไปอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้

ปัจจัยที่ใช้วัดประสิทธิภาพการสอน

ไพฑูริย์ สินดารัตน์ (2525 : 204) ได้เสนอปัจจัยที่ใช้วัดประสิทธิภาพการสอน ซึ่งประกอบด้วย

1. ประเมินจุดประสงค์ของวิชาว่าเหมาะสม ไม่เหมาะสมอย่างไร

เพียงใด

2. ประเมินเนื้อหาว่าเหมาะสม พอดี มากน้อย ยากง่ายแค่ไหน

3. ประเมินผู้สอนก็ไม่ใช่อะไร

4. ประเมินวิธีสอน ใช้วิธีอะไรบ้าง เหมาะสม ไม่เหมาะสม

5. ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอยู่ในลักษณะไหน

อย่างไร

6. ประเมินกิจกรรมและงานที่ให้ผู้เรียนทำว่าผู้เรียนเห็นเหมาะสม

ไม่เหมาะสมอย่างไร

7. ประเมินวิทยากรหรือเอกสารประกอบ

8. ประเมินอุปกรณ์ เครื่องมือประกอบการสอน

9. ประเมินลักษณะการให้คะแนน

* อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 141-242) ได้สรุปผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้บริหาร คอัมปิจัยที่แสดงถึงประสิทธิภาพการสอน 10 ปัจจัยแรกเรียงตามลำดับดังนี้

1. รุงใจให้นิสิตทำงานอย่างดีที่สุด
2. อธิบายความคิคนามธรรมและทฤษฎีได้อย่างแจ่มแจ้ง
3. สนับสนุนให้นิสิตคิดเพื่อตนเอง
4. บอกผลกลับสู่นิสิต
5. ชวนชวาทหาความรู้
6. มีความสนใจและสนุกในการสอน
7. ส่งเสริมการอธิบายอย่างเสรี
8. เน้นเนื้อหาที่สำคัญ
9. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาว่าทันสมัย กว้างขวาง ถูกต้อง
10. ใช้ตัวอย่างข้อเปรียบเทียบเทียบและความจริงใจในการอธิบายได้

เหมาะสม

จินตนา มาทอง (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต วิธีสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ ทัศนคติของอาจารย์ต่อวิชาที่สอนและการประเมินผล

ผู้ที่ให้ข้อมูลในการประเมิน

ไพฑูริย์ สินดารัตน์ (2525 : 198-200) ได้เสนอผู้ที่ให้ข้อมูลในการประเมิน คือ

1. อาจารย์ผู้สอนเอง ตัวอาจารย์ผู้สอนเขาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการสอนและการปรับปรุงการสอน เพราะถ้าอาจารย์ผู้สอนเห็น เข้าใจ และรู้จักตัวเอง อย่างดีพอแล้ว และตระหนักในการที่จะทำที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป การสอนก็จะดีขึ้นเอง ทั้งนี้ แหล่งข้อมูลอันแรกจึงอยู่ที่ตัวผู้สอนเอง ให้ผู้สอนประเมินผลการสอนของตนเอง

(Self-Evaluation)

2. เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมงานเป็นผู้ใกล้ชิดและเข้าใจงานในตัวอาจารย์ อย่างดีที่สุด รู้จุดหมายของการเรียนการสอน แต่โดยทั่วไปมักไม่ค่อยพบใช้กัน การสนับสนุนให้มีการประเมินโดยเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนอาจารย์ ยังเป็นการสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกัน ทำงานเป็นคณะ

3. ผู้บริหาร ผู้บริหาร เป็นผู้มีความใกล้ชิดและเป็นผู้พิจารณาความดีความชอบประจำปีของอาจารย์ ฉะนั้น ผู้บริหารจึงน่าจะเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนในการประเมิน ถ้าผู้บริหารสนใจและติดตามผลการสอนของอาจารย์โดยตลอด จะเห็นผู้ประเมินประสิทธิภาพการสอนได้ก็อีกกลุ่มหนึ่ง

4. นักศึกษา นักศึกษาเป็นบุคคลเกี่ยวข้องที่ใคร่ได้เห็นและติดตามกิจกรรมการสอนของอาจารย์ตลอดเวลา และนักศึกษาเท่านั้นที่เป็นผู้ได้รับผลจากการสอนของอาจารย์โดยตรง ฉะนั้น การให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินจึงน่าจะได้อะไรที่น่าสนใจยิ่ง แต่ในทางปฏิบัติ การให้นักศึกษาประเมินได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะเห็นว่า นักศึกษายังมีวุฒิภาวะไม่พอ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนที่อาจารย์ใช้ ข้อวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้อาจเกิดจาก

ความวิตกกังวลหรือความกลัวของอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องไปเองก็ได้ เพราะถ้าหากมีการทำความเข้าใจกับนักศึกษา สอนให้นักศึกษาเข้าใจ รู้จักใช้วิจารณ์อย่างมีเหตุผลแล้ว นักศึกษาก็น่าจะประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ได้อย่างมีเหตุผลด้วย

5. ใ้ผลการ เรียนของนักศึกษาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการประเมิน โดยถือว่าผลการ เรียนของนักศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ข้อมูลเกี่ยวกับผลการ เรียนของนักศึกษาอาจได้จากการ สอบด้วยข้อสอบมาตรฐาน หรือข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การ เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความสามารถในการ เรียนวิชาที่ต่อเนื่อง การให้นักศึกษาวิเคราะห์ผลการ เรียนของตนเอง การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการ เรียนของนักศึกษายังมีผลให้อาจารย์ผู้สอนได้มีโอกาสเลือกและพัฒนาแบบทดสอบ หรือเครื่องมือในการประเมินผลการ เรียนของนักศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เรียนรู้ด้วย

6. คณะกรรมการ เฉพาะกิจหรือผู้ เชี่ยวชาญทางการ ประเมินประสิทธิภาพ การสอน บางครั้งข้อมูลที่ใ้ประเมินอาจจะต้องใช้คณะกรรมการ เฉพาะหรือผู้ เชี่ยวชาญ ทางด้านการ ประเมินมาช่วยคอบคิกตามประเมินประสิทธิภาพการสอนโดยตรงเป็นการ เฉพาะ ถ้าคณะกรรมการหรือผู้ เชี่ยวชาญสามารถคิกตามกิจกรรมการสอนได้อย่างครบ ถ้วนและอย่างเป็นธรรม และยังไม่ให้อาจารย์ที่ถูกประเมินรู้ตัวแล้ว ข้อมูลที่ใ้ คณะกรรมการ เฉพาะกิจหรือผู้ เชี่ยวชาญประเมินก็จะเป็นอีกแหล่งหนึ่งใ้ความเที่ยงตรงและเชื่อถือใ้มาก แต่การใช้คณะกรรมการ เฉพาะกิจหรือผู้ เชี่ยวชาญนั้น เป็นการ สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเสียเวลายาก รวมทั้งเป็นการยากที่จะไม่ให้อาจารย์ที่ถูก ประเมินรู้ตัวด้วย แต่ถ้าจำเป็นใ้ต้องใช้ก็มักจะใ้ประเมินประสิทธิภาพการสอนรวม ๆ ของอาจารย์ทั้งวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

7. ประเมินจากการ รวบรวมปัญหาทางการ เรียนการสอน ตลอดจน แนวทางในการปรับปรุงการสอนกับเพื่อนอาจารย์ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้รู้อื่น ๆ (พวงแก้ว ปุณยภนิก และนพรัตน์ ทิสยากร 2526 : 7-11)

วิธีการในการประเมิน

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินประสิทธิภาพการสอนนั้น จะต้องทำอย่างมีระบบ และให้ได้ข้อมูลที่มีความตรง ความเที่ยงให้มากที่สุด วิธีใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้เป็น 4 วิธีคือ

- 1.1 การสังเกต
- 1.2 การสัมภาษณ์
- 1.3 การใช้แบบสอบถาม
- 1.4 การใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ (บุญธรรม กิจปรีกาบริสุทธิ์

2526 : 16-17)

2. การวางแผนและเตรียมการ ผู้สอนควรจะได้กำหนด หรือจัดทำประมวลการสอนรายวิชาให้ชัดเจนก่อนว่า ในวิชานั้นมีจุดประสงค์อะไร มีเนื้อหาอะไร ใช้วิธีการสอนแบบใด และจะประเมินผลอย่างไร เพื่อจะได้เปรียบเทียบดูว่าผลการสอนได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เมื่อรู้ว่าวิชาที่สอนจะดำเนินการอย่างไรแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะต้องมาพิจารณาว่า เราจะประเมินอะไรบ้าง ซึ่ง ทวงแก้ว ปุณยกนก (2526 : 5-6) ได้เสนอแนะให้ข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสีย สิ่งที่ควรประเมิน สภาพการณ์ที่เหมาะสมไว้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด	สิ่งที่ควรประเมิน	สภาพการณ์ที่เหมาะสม
1. ผู้บริหาร เป็นผู้ประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> -มีความสัมพันธ์กันมากกับผลการประเมินโดยผู้เรียน -การไปสังเกตการสอนโดยตรง อาจช่วยให้การตีความหมายข้อ มูลจากแหล่งอื่น 	<ul style="list-style-type: none"> -มีความลำเอียงอยู่ก่อน -มีความสัมพันธ์ส่วนตัว -ใช้ความคิดเห็นและความชอบส่วนตัว เป็น เครื่อง คัดสิน 	<ul style="list-style-type: none"> -พฤติกรรมการสอน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ -ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์กับนิสิต/ นักศึกษา 	ผู้บริหารต้องมีเวลา มีทักษะในการสังเกตและสัมภาษณ์
2. ผู้สอนประเมินตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> -ข้อมูลบางส่วนไม่มีใครรู้ได้ นอกจากตัวเอง -การไม่มีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง ทำให้เกิดความ รู้สึกที่ 	<ul style="list-style-type: none"> เข้าข้างตัวเองจึงมัก ประเมินตนเองสูงกว่าปกติ 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาการตามเป้า หมายที่วางไว้ 	ใช้ผลเพื่อปรับปรุงการสอนและการบริหาร
3. ใช้ผลการเรียนของ นิสิต/นักศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ผลการเรียนของนิสิต/นักศึกษา สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพ การสอนเป็นอย่างดี 	<ul style="list-style-type: none"> -อาจารย์มุ่งสอนเพื่อให้ สอบไม่มีการทวนข้อสอบ -กังวลจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นๆ เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ ประสงค์ ง่าย ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> -ได้เรียนรู้อะไรบ้าง -ได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมอย่างไร 	-ใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนเท่านั้น ไม่เหมาะที่จะใช้เพื่อ จุดมุ่งหมายอื่น ๆ

วิธีประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด	สิ่งที่ควรประเมิน	สภาพการณ์ที่เหมาะสม
		<ul style="list-style-type: none"> -ข้อสอบที่สร้างขึ้นยาก ถ้าหากจะใช้ข้อสอบมาตรฐานก็อาจไม่เหมาะสม -องค์ประกอบอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ เช่น เซอานัม ปัญญา สภาพครอบครัว ตลอดจนทัศนความรู้ 		
<p>4. เพื่อนอาจารย์เป็นผู้ประเมิน</p>	<ul style="list-style-type: none"> -ใช้เป็นข้อมูล เปรียบเทียบกันกับการประเมินโดยนิสิต/นักศึกษา. -เพื่อนอาจารย์มีประสบการณ์ในวิชาชีพเกี่ยวกับมีประสบการณ์ในการสอน ตลอดจนรู้หลักสูตรและเนื้อหาวิชาพอสมควรสามารถประเมินได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -ผู้สอนไม่ยากให้เพื่อนอาจารย์ไปสังเกตการสอน -เพื่อนอาจารย์เอียงเข้าข้าง -ข้อมูลจากเพื่อนอาจารย์ 2-3 ท่าน อาจรู้การประเมินของผู้เรียนทั้งหมดไม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> -วัสดุประกอบการสอน -การสอบและการทัก เกรก -เทคนิคการสอน -เนื้อหาวิชาที่สอน -จรรยาบรรณในวิชาชีพ ตลอดจนความรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> -ควรใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนเท่านั้น -ควรมีการสังเกตการสอนหลายครั้ง

วิธีประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด	สิ่งที่ควรประเมิน	สภาพการณ์ที่เหมาะสม
5. นิสิต/นักศึกษาประเมิน อาจารย์	<ul style="list-style-type: none"> - เก็บข้อมูลง่าย - นิสิต/นักศึกษาเห็นพฤติกรรม การสอนในสภาพที่เป็นปกติ - อาจใช้เปรียบเทียบข้อมูล ที่ศิษย์เก่า เป็นผู้ประเมิน - มีความสัมพันธ์ระหว่างการ ประเมินโดยเพื่อนร่วมงาน นิสิต/นักศึกษา และผู้บริหาร 	<ul style="list-style-type: none"> ตัวแปรที่อาจมีอิทธิพลต่อ การประเมินคือ ขนาด ของชั้น ลักษณะรายวิชา เป็นวิชา เล็กหรือ วมักับ คณาจารย์สาขาวิชาด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการ สอน - ความเป็นกันเองกับผู้เรียน - โครงสร้างและขอบ เขต ของวิชา - การให้งานและให้ชอติชม แก่นิสิต/นักศึกษา - ผลการ เรียนของนิสิต/ นักศึกษา - การ กระตุ้นให้นิสิตใ้ใช้ ความคิด - การ เปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ต้องลงชื่อผู้ประเมิน - เครื่องมือต้องสร้างและ พัฒนาอย่างถี่ - ถ้าจะประเมินเพื่อปรับ ปรุงการสอน ควรทำตอน กลางภาคการศึกษา - ถ้าจะใช้ผลการ ประเมิน เพื่อผูกมัด เห็นใจความชอบ และตีค่าเป็นผลงานวิชา การควรใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งผลการ เรียน ของนิสิต/นักศึกษาคด้วย และทำการ ประเมินหลายๆ วิชาในช่วง เวลาหนึ่ง

3. การดำเนินการ ชั้นดำเนินการ เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ผู้สอนควรได้ กำหนดให้ชัดเจนว่าจะประเมินคนไหน เมื่อใด กอนกลางภาคหรือปลายภาค หรือทั้งสองตอน ในระหว่างดำเนินการควรจะได้บอกให้ผู้เรียนหรือบุคคลที่ให้อบรมได้ทราบ โดยชัดเจนว่าการประเมินครั้งนี้ทำขึ้นเพื่ออะไร

4. การแปลความและรายงาน เมื่อได้ข้อมูลแล้ว จะต้องนำข้อมูลนั้นมา พิจารณาวิเคราะห์ ที่ความถูกต้องครั้งหนึ่ง ตามแบบสอบถามหรือจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้ ในบางครั้งอาจใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย

5. การนำผลไปใช้ การนำผลการประเมินการสอนไปใช้นั้น มีข้อที่ควร คำนึงบางประการ ซึ่ง ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2525 : 206) ได้แนะนำไว้ดังนี้

ประการแรก ไม่ว่าจะใช้เพื่อประโยชน์อะไรก็ตาม ควรแจ้งให้ผู้สอน ทราบก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผู้สอนโดยตรง ผู้สอนควรจะได้ ทราบว่าผลการสอนของตนได้ส่งไปที่ไหน เพื่ออะไร

ประการที่สอง ผลของการประเมินการสอนนั้น ไม่ควรจะใช้ข้อมูลกัน เกี่ยว เช่น ไม่ควรใช้ข้อมูลจากผู้บังคับบัญชาท่านเดียว หรือจากเพื่อนร่วมงานท่านเดียว หรือจากผู้เรียนท่านเดียว แต่ควรใช้ข้อมูลหลาย ๆ อย่าง จากหลาย ๆ กลุ่มประกอบกัน

ประการที่สาม ข้อมูลลักษณะหนึ่ง ควรใช้เพื่อประโยชน์อย่างหนึ่ง ไม่ ควรจะใช้ปะปนกัน ถ้าใช้ข้อมูลมาเพื่อปรับปรุงการสอน ก็ควรจะใช้เพื่อปรับปรุงการสอน ไม่ควรนำไปใช้เพื่อการบริหาร

ประการที่สี่ การพิจารณาผลนั้น ไม่ควรพิจารณาคนเดียว แม้ในการ ประเมินผลการสอนของอาจารย์เองก็ตาม ถ้าให้คนอื่น ๆ ช่วยวิเคราะห์ ช่วยวิพากษ์ วิจัยด้วย ก็จะทำให้การประเมินผลกว้างขวางและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

การวิจัยในประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยไว้บ้างไม่มากนัก ส่วนใหญ่พยายามศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน คือ

จินตนา มาพวง (2520 : 59) ได้ศึกษาว่ามีตัวประกอบใบบ้างที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยตัวแปรที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการสอน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์และนิสิตจากคณะต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 618 คน นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรกอนอด โดยวิธีแวนริแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต วิธีสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ ทักษะของอาจารย์ต่อวิชาที่สอน และการประเมินผล

ฉีกาวัดย์ ชมณฑา (2520 : 73-74) ได้ศึกษาว่ามีตัวประกอบใบบ้างที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามมีข้อกระทงทั้งหมด 52 ข้อ กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์และนิสิต จากคณะอักษรศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มา 449 ฉบับ นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตัวประกอบ โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญและหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรกอนอด ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ ได้ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน 6 ตัวประกอบ ได้แก่ อุปกรณ์การสอน บุคลิกลักษณะของอาจารย์ วิธีการสอน ทักษะของอาจารย์ต่อนิสิต คำราเหินและทักษะการสอน

จริยา สิงคนิภา (2520 : 94-97) ได้ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ โดยสร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 58 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตในคณะวิชา 4 คณะ ที่สังกัดสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์คืนมา 546 ฉบับ นำไปวิเคราะห์ตัวประกอบโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ สกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบแบบอโรกอนอด ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 9 ตัว เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ตัวประกอบลักษณะของอาจารย์ ทักษะการสอน ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต การใช้อุปกรณ์การสอน วิธีสอน อุปกรณ์การสอน การวัดผล

ทัศนคติต่อวิชาสอน และตัวประกอบลักษณะผู้นำ

X ชาติกา บัวแสง (2520 : 109-111) ได้ศึกษาว่ามีตัวประกอบใดบ้างที่ เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดั้มอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ กลุ่ม ตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตของคณะวิศวกรรมศาสตร์ทุกแผนก วิชาและคณะวิทยาศาสตร์ แผนกวิชาเคมี เคมีเทคนิค ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ธรณีวิทยา วิทยาศาสตร์ทั่วไป และวัสดุศาสตร์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 466 คน นำ ผลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบ ออกนอกจอ โดยวิธีแวนแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ อุปกรณ์การสอน ลักษณะ บุคลิกภาพของอาจารย์ ทัศนคติของอาจารย์ที่มีต่อนิสิตและวิชาที่สอน บรรยากาศในชั้น เรียนและทักษะในการสอน

X บุญธรรม กิจปรีชาบริสุทธิ์ (2526 : 37-39) ได้สำรวจความเห็นของ อาจารย์และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอน ของอาจารย์ ใ้รับแบบสอบถามสมบูรณ์คืนมา 263 ชุด ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์และผู้บริหารต่างเห็นด้วยว่าควรมีการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์

2. อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นเหมือนกันว่า การประเมิน ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ควรประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ส่ง เสริมประสิทธิภาพการสอน และเพื่อให้อาจารย์เห็นความสำคัญของการสอน มีอาจารย์ และผู้บริหาร เกินกว่าครึ่ง เห็นด้วยเห็นว่าควรใช้พิจารณาความที่ความชอบกรณีพิเศษ และพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการแต่ไม่เห็นด้วยเพื่อการลงโทษ

3. อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นไม่แตกต่างกันเกี่ยวกับตัวบุคคล ที่ให้ข้อมูลในการประเมินเกือบร้อยละ 90 เห็นด้วยที่จะให้นักศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูล นำหนักของบุคคลที่ให้ข้อมูลในการประเมินเป็นเพื่อนอาจารย์ : นักศึกษา : หัวหน้า ภาควิชา : ตัวอาจารย์ : กรรมการเฉพาะกิจ : ฌบคี่ เท่ากับ 1.62 : 1.27 : 1.07 : 0.58 : 0.49 : 0.20

4. อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นเหมือนกันว่า ควรประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของอาจารย์ วิธีสอน บุคลิกภาพของอาจารย์และนักศึกษาที่เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

5. อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นเหมือนกันว่า ภาควิชาหรือคณะ ควรไม่ผู้รับนิเทศกรรมการ ประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์โดยเฉพาะ ไม่เห็นค่าที่จะมีหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ทุกคณะ

6. อาจารย์และผู้บริหารเห็นว่า ถ้าหากจะมีการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ควรแจ้งให้อาจารย์และนักศึกษาทราบล่วงหน้า ควรมีการประเมินทุกภาคการศึกษา เพียงครั้งเดียวเท่านั้นที่เห็นว่า ควรใช้แบบประเมินเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งมหาวิทยาลัย แต่ส่วนมากเห็นว่าภาควิชาเกี่ยวกับควรใช้แบบประเมินเหมือนกัน มีเป็นส่วนน้อยที่เห็นว่าแบบประเมินควร เป็นแบบประเมินค่า และไม่เห็นค่าที่จะให้ประเมินกันตามความสมัครใจ

การวิจัยในต่างประเทศ

ไอแซคสัน (Isaacson 1964 : 344-351) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมิติของการประเมินผลการสอน โดยการสร้างแบบสอบถาม โดยการรวบรวมข้อกระทง จากงานวิจัยหลายแห่ง คือ 1) จากรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาจารย์ ซึ่งเป็นผลงานของ Gibb 2) ข้อกระทงซึ่งได้จากการประเมินผลอาจารย์ ของแผนกจิตวิทยา มหาวิทยาลัยไอโฮโอ และมหาวิทยาลัยมินนิโซตา 3) ข้อกระทงที่ได้มาจากแบบสอบถาม การประเมินผลอาจารย์ที่ถูกนำมาใช้ แผนกจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมิชิแกน ได้ข้อกระทงทั้งหมด 145 ข้อ เพื่อให้ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ที่สุด โดยครั้งแรกนำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อกระทง 145 ข้อ ไปให้นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในครั้งแรก มีจำนวน 300 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 150 คน ซึ่งเป็นนิสิตที่เรียนวิชาเอกในหลาย ๆ สาขา ที่กำลังลงทะเบียนเรียนวิชาจิตวิทยาทั่วไป ในมหาวิทยาลัยมิชิแกน แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง ผลที่

จากการวิเคราะห์ตัวประกอบแบบตัวประกอบสำคัญ และหมุนแกนตัวประกอบแบบแวนแมกซ์ ได้ตัวประกอบ 7 ตัวประกอบ ที่มีตัวแปรเพียง 46 ตัวแปร ครั้งที่สอง ให้นำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อกระทง 46 ข้อ ที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวประกอบครั้งแรก ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างใหม่อีก 2 กลุ่ม คือ ส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตที่เรียนวิชาจิตวิทยาทั่วไป ภาคต้น จำนวน 691 คน และนิสิตที่เรียนวิชาเดียวกันนี้ ภาคปลาย 560 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ตัวประกอบ โดยค่าเน็การเหมือนครั้งแรก ได้ตัวประกอบ 6 ตัวดังต่อไปนี้

1. ทักษะ (Skill) เป็นทักษะในการสอนต่าง ๆ ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ อธิบายอย่างชัดเจนและตรงเป้าหมาย มีความสามารถในการสอนทั่ว ๆ ไป มีทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของนิสิต ฯลฯ
2. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิต (Student Teacher Rapport) ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ รับฟังความคิดเห็นจากนิสิต ให้ความสำคัญต่อนิสิต มีเหตุผลรับฟังคำวิจารณ์
3. โครงสร้าง (Structure) ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ ใ้รายละเอียดที่แน่นอนว่าจะอะไรควรจะทำ และควรจะทำอะไรทำ จักล้ากับหัวข้อ เนื้อหาอย่างถูกต้องและชัดเจน พยายามทำเน็การให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย เตรียมกิจกรรมของแต่ละชั้นเรียนให้ละเอียด
4. ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Group Interaction) ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ นิสิตในกลุ่มมีความเป็นมิตรกัน การมีการโต้แย้งระหว่างเพื่อน นิสิตหรือกับอาจารย์เพื่อการ เรียนรู้ เปิดโอกาสให้นิสิตแสดงความคิดเห็น
5. ผลย้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ มีการกล่าวชมนิสิตเมื่อนิสิตให้ความร่วมมือในการทำงาน ชมเชยนิสิตที่มีการทำงานที่วิจารณ์ผลงานของนิสิตที่ไข่มไ้
6. ให้การบ้านที่มากเกินไป (Overload) ประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ ให้งานที่ยาก ๆ อ่าน ให้งานหลายชั้นไปอ่าน ตามคำถามที่นิสิตส่วนมากตอบไม่ได้ ฯลฯ

ครอว์ฟอร์ด และบราดชอว์ (Crawford and Bradshaw 1968 : 1079-1085) ได้ทำการศึกษาลักษณะที่มีประสิทธิภาพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาครั้งแรก ประกอบด้วยข้อความ 78 ข้อความ แล้วนำแบบสอบถามครั้งแรกนี้ไปให้นักศึกษาปริญญาตรี แผนกจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 158 คนตอบ ผลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อโดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่ เสร็จแล้วออกแบบสอบถามใหม่ส่งไปให้อาจารย์และผู้บริหารของมหาวิทยาลัย จำนวน 80 คน จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา 61 ชุด คิดเป็นร้อยละ 71.00 ทำเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในแบบสอบถามโดยวิธีเก็บจนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะที่มีประสิทธิภาพของอาจารย์มหาวิทยาลัยจึงได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 300 คนตอบ ในการวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่ามาตราส่วนมัชฌิมฐาน (Median Scale Value) และการจัดลำดับค่ามาตราส่วนมัชฌิมฐาน (The Range of Scale Values (Z)) ได้ลักษณะที่มีประสิทธิภาพของอาจารย์ของมหาวิทยาลัย 13 ลักษณะ ที่เรียงจากลักษณะที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากลงมาหาน้อย คือ

1. มีความรู้อย่างกว้างขวางในเนื้อหาวิชา รวมทั้งมีความรู้เป็นอย่างดีในสาขาของตน
2. มีการบรรยายอย่างมีระบบระเบียบ เป็นอย่างดี
3. มีความกระตือรือร้น เข้มแข็ง และให้ความสนใจในการสอน
4. มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือนิสิตเมื่ออยู่นอกชั้นเรียน
5. ใช้คำถามและการโต้แย้งเพื่อกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
6. การใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
7. ไม่มีความลำเอียงและเข้าข้างตนเอง
8. ทุกข์จักเจน
9. การประเมินผลถูกต้องจักเจน
10. การใช้เทคนิคในการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น การสาธิต การใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ
11. มีอารมณ์ขันในบางขณะ

12. มีลักษณะท่าทางเร่ร่อน

13. เป็นคนตรงคอเวลา

ริสส์ (Ruse 1970 : 251-253) ได้ทำการศึกษาและรวบรวมพฤติกรรมของอาจารย์ที่ศึกษามหาวิทยาลัยอลาบามา ได้ 9 ประการ คือ

1. ใช้ขบวนการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ใช้การวางแผนการสอนร่วมกับผู้เรียน

3. ดูความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและดูความต้องการของกลุ่มให้สัมพันธ์กับความแตกต่างของผู้เรียน

4. ทำในสิ่งที่เป็นไปได้จริง ๆ ไม่ใช่อุดมคติ

5. มีความพอใจในการสอน ชีวิตและการเรียนรู้

6. สอนทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ไปพร้อม ๆ กับ

เนื้อหาวิชานั้น

7. สนใจในวิชาที่สอน

8. ควบคุมบรรยากาศในห้องเรียน โดยการใช้เสียง ท่าทาง การ

ใช้คำ หน้าตา

9. การสอนต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายการสอนทุกครั้ง

ฮาร์เวย์ (Harvey 1970 : 275-278) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อประสิทธิภาพการสอน โดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 21 ข้อ แบบประมาณค่า ใช้เกณฑ์ 10 ช่วง ทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนสูงสุด ถึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนเลย ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตปริญญาโทและตรี ในมหาวิทยาลัย เอและเอ็ม รัฐเท็กซัส (A & M University Texas) หากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ตอบกับเกณฑ์ ค่าความสัมพันธ์ที่สหสัมพันธ์ พบว่า ลักษณะที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน คือ อาจารย์บอกวัตถุประสงค์การสอนชัดเจน เนื้อเรื่องวิชา ความสนใจและวัฒนธรรม การเตรียมการสอน ลักษณะการสอน ทักษะการบรรยาย ทักษะการนำอภิปราย เทคนิคการสอน การให้งาน การเร้าความสนใจ ทักษะการแนะนำ ลักษณะท่าทาง ให้สัมพันธ์คะแนน ใส่ใจในผลงานนิสิต นำเสียงที่ก้อง มีอารมณ์ขัน มีการประเมินผลการสอน และมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนด้วย

ลาโซวิก (Lazovic 1973 : 373-385) ได้ทำการศึกษาและเสนอผลงานเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน ของมหาวิทยาลัยสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยวอชิงตัน และมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ชั้นแรกของงานวิจัยทั้งสองมหาวิทยาลัยนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาโครงสร้างตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนที่เนื่องมาจากตัวผู้สอน ชั้นต่อไปนำตัวแปรที่ได้จากชั้นแรกไปให้นักศึกษาประเมินผลการสอนของอาจารย์ การศึกษาในชั้นแรกนั้น สำหรับมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ได้ทำการศึกษาในปีคริสต์ทศวรรษ 1956-1957 โดยสร้างมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง ประกอบด้วยข้อกระทงเกี่ยวกับลักษณะการสอนของอาจารย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ที่สอนระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นตัวแทนจากทุกระดับตำแหน่งทางวิชาการ รวม 113 คน (92 % ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปว่ากรณีตัวประกอบ 6 ตัว ประกอบด้วยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักตัวประกอบบนแต่ละตัวประกอบ ตั้งแต่ .207 ถึง .868 41 ตัวแปร ดังนี้

ตัวประกอบ ก : สอนโดยครูเป็นผู้แนะนำทาง สอนให้สนใจภูมิปัญญาในวิชานั้น อธิบายชัดเจนเข้าใจง่าย สอนให้เกิดพัฒนาทางความคิด สอนโดยโยงความสัมพันธ์ของวิชาที่สอนกับวิชาอื่น ๆ และแสดงความสนใจกระตือรือร้นในวิชาที่สอน

ตัวประกอบ ข : ใช้อุปกรณ์การสอน ขยายความให้มองเห็นสิ่งที่ป็นนามธรรม กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจวิชาที่สอน ยกตัวอย่างและแสดงให้เห็นจริง

ตัวประกอบ ค : แนะนำให้นักศึกษารู้จักแก้ปัญหา กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดทักษะในการคิด ทำเรื่องยากให้ง่ายขึ้น ใ้ทำให้อยากทำงาน

ตัวประกอบ ง : เตรียมการสอนอย่างถี่ สอนวิธีอื่น ๆ สลับกับการบรรยาย เรียบเรียงเนื้อหาที่สอนอย่างมีระบบ ควบคุมสถานการณ์การอภิปราย

ตัวประกอบ จ : ยอมรับฟังคำถามและความคิดเห็นของผู้เรียน สนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล พยายามจัดสถานการณ์ให้เป็นกันเอง มีมุขลิลภาพที่ช่วยเหลือผู้เรียนอย่างจริงใจ

ตัวประกอบ ฉ : มีความบุคลิกธรรมในการวิเคระห์การ เรียน

ทางก้านมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ทำการวิจัยในปีคริสต์ทศวรรษ 1971-1972 โดยรวบรวมตัวแปรจากผู้วิจัยอื่น ๆ วิเคราะห์ไว้แล้วนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์

แยกตามตำแหน่งวิชาการ เช่นกัน รวม 160 คน ผลการวิจัยได้ 16 ตัวอย่าง บทคัดย่อ ประกอบด้วย 6 ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยวอชิงตันทั้งนี้ คือ

ตัวอย่าง ก : ยกตัวอย่างและแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน สามารถเข้าใจได้ กระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่น

ตัวอย่าง ข : กระตุ้นให้สนใจวิชาที่เรียน ส่งเสริมให้พอใจภูมิใจในวิชาที่สอน สอนสิ่งทีนอกเหนือจากตำรา

ตัวอย่าง ค : กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แนะนำให้รู้จักแก้ปัญหา เราให้คิด

ตัวอย่าง ง : เรียบเรียงเนื้อเรื่องที่สอนได้เหมาะสม ใช้เวลาในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง จ : ยอมรับฟังคำถามและความคิดเห็นของผู้เรียน

ตัวอย่าง ฉ : ให้คะแนนมีการวัดผลอย่างยุติธรรม ในรายละเอียดของเนื้อเรื่องที่สอน

X โวทรูบา และไรท์ (Wotruba and Wright 1975 : 653-663) ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินการสอนของอาจารย์ในสาขาบริหารธุรกิจ ตามหัวข้อต่อไปนี้คือ

1. ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อนิสิต
2. วิธีสอน
3. ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์
4. บรรยากาศในชั้นเรียน
5. อุปกรณ์การสอน
6. ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อวิชาที่สอน

โดยใช้เวลาการประมาณค่า 5 ระดับ ให้นิสิต อาจารย์และผู้บริหารประเมินการสอนของอาจารย์ ได้ตัวอย่างที่บรรยายประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้าง ๆ ถูกต้อง แม่นยำทันสมัย
2. เราใจให้นิสิตใช้ความคิดเพื่อตัวเขาเอง

3. เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาที่สอน
4. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่นิสิต
5. อธิบายเนื้อหาวิชา ทฤษฎีเป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน
6. สนับสนุนเพื่อให้นิสิตคิด โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบ และ

ใหญ่ของจริง

7. มีความยุติธรรมในการประเมินผล
8. ให้ความช่วยเหลือไม่ว่าในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน
9. มีชีวิตชีวาและสนุกสนานในการสอน

เจเน และโคร์เนอร์ (Jane and Koerner 1976 : 300-305) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนในสาขาพยาบาล ได้รวบรวมลักษณะที่คาดว่าทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการสอนครอบคลุมตัวประกอบ 6 ด้าน ได้แก่

1. การเตรียมการสอน
2. วิธีที่สอน
3. การมีส่วนร่วมและการยอมรับ
4. เตรียมเนื้อหาวิชาที่จะสอน
5. แนวความคิดที่จะใช้ในการสอน
6. ความยุติธรรม

นำข้อกระทงที่รวบรวมได้ไปให้นักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยคอนเนคติกัต จำนวน 1340 คน ประเมิน ได้ตัวประกอบเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ดังนี้

1. การเตรียมการสอนของครูแต่ละคน (Individualized Prescriptive Approach) หมายถึงว่า ครูที่ไต่คะแนนสูงในแต่ละตัวแปร เป็นครูที่มีวิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธี และครอบคลุมเนื้อหา ส่งเสริมผู้เรียนให้ภูมิใจในวิชาชีพ สนใจความแตกต่างของผู้เรียน และพยายามให้ผู้เรียนเกิดความก้าวหน้า คำนี้ถึงเวลา และสถานที่ที่สอน ใช้อุปกรณ์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้น ยอมรับฟังคำวิจารณ์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดของตนเอง กำหนดงานตามจุดมุ่งหมายของการสอน

2. วิธีการสอนที่มีระบบ (Systematic Theoretical Orientation) ครูที่ไต่คะแนนสูงในแต่ละตัวแปร เป็นครูที่สอนให้เกิดพัฒนาทางด้านความคิด สอนให้เกิดความคิดรวบยอด อธิบายเนื้อเรื่องได้ชัดเจนเข้าใจได้ เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายปัญหา

การประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์เป็นเรื่องที่ซับซ้อนมีปัญหามาก เริ่มตั้งแต่ปัญหาพื้นฐาน เช่น จะประเมินอะไร โดยใคร อย่างไร เพื่ออะไร และเมื่อไร เพราะนักวิจัยเองต่างก็มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาลักษณะอาจารย์แต่ละคน ปัญหาการวัดที่เชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยทั่วไป อาจสรุปผลการวิจัยที่ได้ผลสอดคล้องกันคือ

1. ประสิทธิภาพการสอนกับ เอกสาร สิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ไม่มีความสัมพันธ์กัน
2. ผลประเมินอาจารย์ โดยผู้บริหารและเพื่อนอาจารย์มีความใกล้เคียงกัน
3. ผลประเมินอาจารย์ โดยเพื่อนอาจารย์ค่อนข้างสอดคล้องกับผลประเมินโดยผู้เรียน
4. ค่าความสัมพันธ์ระหว่างผลประเมินโดยตนเอง ผลประเมินโดยผู้บริหาร และผลประเมินโดยผู้เรียนค่อนข้างต่ำ
5. ผลประเมินโดยผู้เรียน เพื่อนร่วมงานหรือผู้บริหาร ไม่ใช่เครื่องมือวัดความสามารถของครูที่เชื่อถือได้ดี เพราะได้รับอิทธิพลอื่น ๆ และมีได้วัดความเจริญเติบโตทางวิชาชีพ
6. มีหลักฐานแสดงว่าผลการประเมิน โดยผู้เรียนเป็นเครื่องมือวัดที่มีความเที่ยง (Reliability) สูง แต่อาจมีความตรง (Validity) ต่ำ และเป็นเครื่องมือที่ดีถ้าใช้เพื่อปรับปรุงการสอน
7. มีหลักฐานเพียงเล็กน้อยที่แสดงว่า เกณฑ์ที่เป็นดัชนีบอกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะเป็นตัวบอกประสิทธิภาพการสอนของครูก้าว (Dressel 1972 : 353)

จากวรรณคดีและรายงานการวิจัยที่ศึกษาค้นคว้ามาทั้งหมดนี้ หอที่จะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้ศึกษาความนึกเห็นของอาจารย์และผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ได้ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย